

Výzkum a vývoj metod a postupů BOZP při těžbě dřeva s cílem zvýšit prevenci rizik zaměstnanců, OSVČ a agenturních zaměstnanců

 04.04.2011

research and development of methods and procedures in logging aimed at risk prevention of employees, sel-employed people and temporary agency workers

Jakub Marek¹, Petr Skřehot¹

¹Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i., Jeruzalémská 9, Praha 1, marek@vubp-praha.cz, skrehot@vubp-praha.cz

bezpečnostní opatření

lesnictví

pracovní rizika

pracovní úrazy

prevence rizik

projekty

těžba dřeva

výzkum a vývoj

Výzkumný ústav bezpečnosti práce

Abstrakt

Článek představuje výzkumný projekt Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v.v.i., „Výzkum a vývoj metod a postupů BOZP při těžbě dřeva (včetně kalamitní) s cílem zvýšit prevenci rizik zaměstnanců, OSVČ a agenturních zaměstnanců“. Hlavním cílem projektu, jehož řešení bude probíhat od února do prosince 2011, je provést detailní analýzu pracovní úrazovosti v oboru lesnictví a těžby dřeva s akcentem na nehody/úrazy, které se stávají při řešení kalamitních stavů. Předmětem řešení bude navržení způsobů pro účinnou prevenci rizik, zejména pak způsobů organizace práce v krizových podmínkách ve snaze eliminovat převažující problémy v oblasti BOZP.

Klíčová slova: lesnictví, těžba dřeva, pracovní úrazy, pracovní rizika, prevence rizik, bezpečnostní opatření, výzkum a vývoj, projekty, Výzkumný ústav bezpečnosti práce

Abstract

This paper presents a research project of the Occupational Safety Research Institute Prague "Research and development of OSH methods and procedures in logging (including salvage cutting) aimed at increasing risk prevention of employees, self employed people and temporary agency workers". The main objective of the project, which solution will run from February to December 2011, is detailed analysis of occupational accidents in forestry and logging with the accent on accidents/injuries which happen during salvage situations. The subject of project solution will be effective risk prevention, especially ways of work organizing in crisis conditions in an effort to eliminate OSH problems.

Keywords: forestry, logging, occupational accidents, occupational risks, risk prevention, safety measures, research and development, projects, Occupational Safety Research Institute

Vlivem rostoucí meteorologické nestability klimatu a stále častějšímu výskytu silných bouří, větrných smrštů a vysoké sněhové pokrývky v našich zeměpisných šířkách je třeba reálně počítat s možnými negativními dopady těchto živelných pohrom na lesní porosty – s lesními kalamitami. Nutnost urychleně řešit těžbu dřeva v postižených oblastech, maximální nasazení materiálně technických a zejména lidských zdrojů sebou přináší vysoké riziko ohrožení zdraví a životů těchto zaměstnanců. Úrazy při uvedených situacích vznikají z několika příčin. Ukazuje se, že tou nejvýznamnější je manipulace s materiály, břemeny a pracovními nástroji. Ve spojení s prací ve ztíženém terénu v lese či za zhoršených povětrnostních podmínek pak obvykle vznikají pracovní úrazy s velmi závažnými následky, což potvrzují i alarmující hodnoty z prováděných statistik. Z nich vyplývá, že dlouhodobě nejvyšší hodnoty ukazatelů pracovní úrazovosti pro těžké pracovní úrazy vykazují stavebnictví a právě zmíněné lesnictví. Jedná se jak o nejvyšší absolutní počty pracovních úrazů se závažnými následky, tak i o nejvyšší četnost při ruční manipulaci s břemeny na 100 000 zaměstnanců.

Statistika úrazů v lesnictví a při těžbě dřeva

Nejčastějším typem úrazového děje v lesnictví a při těžbě dřeva je ztráta kontroly nad ručně přenášeným břemenem provázená pádem břemene na postiženého s následkem vážných zranění, mnohdy s trvalými následky. Častá jsou také vnitřní poranění páteře nebo poškození zatížených svalových skupin. Velmi častým typem úrazu jsou též různé jednorázově prováděné nestandardní ruční manipulace s různorodými předměty a nástroji zpravidla vysoké hmotnosti, při kterých dochází ke ztrátě stability předmětu/nástroje, jeho vysmeknutí a pádu na postiženého nebo jeho přiražení. Pokud jde o smrtelné pracovní úrazy při těžbě dřeva, pak převládá zasažení padajícím stromem nebo odlomenou větví, pádem kmene z korby nákladního auta a přiražení pohybujícím/valícím se kmenem. Každý rok se takto při těžbě dřeva zraní 3 až 7 pracovníků, přičemž za posledních 5 let se celkový počet smrtelných pracovních úrazů vyšplhal již na 25. Bohužel, stávající trend v počtech smrtelných úrazů se nedaří zvrátit a to i přes to, že celkové počty pracovních úrazů v lesnictví se dlouhodobě snižují (z 1168 v roce 2001 na 621 v roce 2008). Převažující příčinou těchto událostí je většinou nerespektování ohroženého prostoru, podceňování rizik a nesprávně zvolené pracovní postupy, tedy činnosti související nikoli s používáním mechanizace a těžké techniky, nýbrž s lesní těžbou jako takovou. Nezanedbatelnou roli zde hraje také nedostatečná komunikace mezi jednotlivými pracovníky, mnohdy ztížená i jazykovou bariérou v případě zaměstnanců-cizinců.

Projekt HC 215/11 „Výzkum a vývoj metod a postupů BOZP při těžbě dřeva (včetně kalamitní) s cílem zvýšit prevenci rizik zaměstnanců, OSVČ a agenturních zaměstnanců“

Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhlásilo v roce 2010 veřejnou soutěž na řešení projektu aplikovaného výzkumu na téma „Výzkum a vývoj metod a postupů BOZP při těžbě dřeva (včetně kalamitní) s cílem zvýšit prevenci rizik zaměstnanců, OSVČ a agenturních zaměstnanců“, který by měl přinést aktuální poznatky z praxe a navrhnout postupy pro snižování rizik při uvedených pracích. Řešením uvedeného projektu byl pověřen Výzkumný ústav bezpečnosti

práce, v.v.i., který je jedinou institucí, která v ČR provádí systematickou vědeckovýzkumnou činnost v oblasti BOZP a pracovního prostředí.

Hlavním cílem projektu, jehož řešení bude probíhat od 1. 2. 2011 do 31. 12. 2011, je provést detailní analýzu pracovní úrazovosti v oboru lesnictví a těžby dřeva s akcentem na nehody/úrazy, které se stávají při řešení kalamitních stavů. Studie bude vycházet ze širokého spektra praktických poznatků, které budou získávány ze statistik Českého statistického úřadu, z odborné literatury a také přímo z praxe (pracoviště v lese). Předmětem řešení bude navržení způsobů pro účinnou prevenci rizik, zejména pak způsobů organizace práce v krizových podmínkách ve snaze eliminovat převažující problémy v oblasti BOZP. Výzkum zahrne také požadavky a nároky na osoby samostatně výdělečně činné a agenturní pracovníky a bude definovat požadavky na jejich proškolení a provedení efektivního zácviku. Zpracovány budou také případové studie, resp. bezpečnostní karty pro jednotlivé pracovní činnosti vykonávané při těžbě dřeva.

Základní výzkumná strategie projektu je následující:

- analýza pracovní úrazovosti v lesnictví a při těžbě dřeva, stanovení základních kritérií pro návrh opatření a priorit v prevenci rizik;
- analýza příčin úrazů a průběhů nehodových dějů vedoucích k poškození zdraví pracovníků při lesních pracích a těžbě dřeva;
- analýza extrémních meteorologických jevů a nastupujících klimatických změn ovlivňujících vznik kalamitních stavů v lesích;
- analýza zaměstnávání cizinců pro práci v lese a problémy s tím spojené;
- zmapování situace přístupu OSVČ a agenturních pracovníků z hlediska dodržování požadavků na bezpečnost a ochranu zdraví při práci v lese a to formou dotazníkového šetření;
- provedení terénních šetření na vybraných pracovištích a sběr informací a dat;
- statistické vyhodnocení sebraných dat a interpretace získaných poznatků;
- zpracování návrhů, možných způsobů řešení prevence rizik a zajišťování požadované úrovně BOZP při těžbě dřeva zejména po živelných událostech;
- ověření navržených postupů a diskuze s odborníky (sociální partneři, zaměstnavatelé, bezpečnostní technici apod.).

Konečné výstupy a aktuální poznatky budou promítnuty do návrhů konkrétních opatření. Předpokládá se, že výstupy budou zpracovány v následujícím členění:

- analýza stávajícího stavu pracovní úrazovosti při těžbě dřeva,
- tištěná příručka shrnující stávající poznatky v oblasti bezpečnosti práce při těžbě dřeva a řešení kalamitních stavů, včetně její elektronické verze,
- metodika obsahující návrhy a doporučení pro snížení rizik vzniku pracovního úrazu a pro zvýšení úrovně BOZP při těžbě dřeva a práci v lese.

Jelikož se jedná o téma, které je skutečně aktuální i z pohledu inspekce práce, bude do řešení projektu zapojen také Státní úřad inspekce práce. Ten v průběhu 1. pololetí 2011 mimo jiné uskuteční kampaň s názvem „Bezpečnost práce při práci při těžbě dřeva“, která bude cíleně zaměřena především na OSVČ. Daná problematika se proto dotýká také majitelů/správců lesů, kteří si tyto osoby na práci najímají a často nemají zajištění BOZP na „svých pracovištích“ pod kontrolou. Z tohoto důvodu se do řešení zapojí také několik privátních i státních firem, které se dlouhodobě aktivně angažují ve zlepšování prevence rizik při lesnických pracích.

Vzorová citace

MAREK, Jakub; SKŘEHOT, Petr. Výzkum a vývoj metod a postupů BOZP při těžbě dřeva s cílem zvýšit prevenci rizik zaměstnanců, OSVČ a agenturních zaměstnanců. *Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti* [online], 2011, roč. 4, č. 1. Dostupný z WWW: <<http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-01-2011/tezba-dreva.html>>. ISSN 1803-3687.

Autor článku:

Ing. Jakub Marek

RNDr. et Mgr. Petr Skřehot